

MIT POLITISKE LIV OG TILHØRSFORHOLD TIL FYN

Af Britta Schall Holberg

Jeg burde være startet på dem for længst: mine erindringer. Der er kun én ting, der har forhindret det, og det er, at de ikke i hovedsagen ville komme til at handle om "mit politiske liv." Det er der givetvis nogle, der ville undre sig over. Men sagen er, at jeg er meget andet end politiker, og det "meget andet" skal ikke overskygges af mit politiske virke.

Jeg har til trods for et langt liv i politik aldrig drømt om at blive politiker, og slet ikke på landsplan. Jeg har i det hele taget ikke drømt om i den forstand at blive til noget, og slet ikke minister, og jeg har heller ikke drømt om at få en statue på torvet. Alligevel må jeg tit undre mig over at blive hilst på og genkendt overalt. Så i virkeligheden har det politiske åbnebart sat sig så fast hos mange, at det er det, de husker. Og det har da været umådelig spændende, og jeg ville meget nødig have været det politiske virke foruden. Og jeg er da dybt taknemmelig for de mennesker, der var med til at give mig chancen for at være med til at påvirke samfundet. For det er jo det, der

Hagenskov som ejes og bebos af Britta Schall Holberg. Foto: Privat foto.

Mange kender Britta Schall Holberg i kraft af hendes år som minister og aktiv kommunalpolitiker i Assens. Men hun er også "meget andet" end det.

I denne erindringsartikel får vi et indblik i hendes opvækst og drivkraften bag det politiske virke og om hendes særlige tilknytning til hjemmet og godset Hagenskov ved Assens.

skal drive det politiske arbejde: ønsket om at være med til at forandre verden. Gøre en forskel, som man siger. Hvis ikke man brænder for den tro, at det kan man, så skal man lade være med at være politiker. Men der er så meget andet, man måske heller ikke skal være så.

Jeg er vokset op i et hjem, hvor vi brændte for det, vi havde med at gøre. Jørgen Gustava Brandt skriver i sin dejlige salme "Tænk, at livet koster livet", at det handler om "at være til stede". Det er den grundtanke, jeg er vokset op med. Jeg er vokset op med forældre, der engagerede sig, brændte for det, de havde at gøre med. Livet skulle ikke bare

Britta 3 år (1944). Foto: Privat foto.

gå, det skulle bruges. Man skulle forsøge at fylde sin plads. Gøre sig umage med det, man var i gang med. Der var ikke noget, der hed lige meget. Tankegangen var – usagt, men levet – vi har fået en rolle i tilværelsen, og den er vi forpligtet til at udfylde, så godt vi formår.

Jeg har aldrig kæmpet for kvindesag, for jeg er vokset op i en familie, hvor kvinderne kunne og ville selv, og hvor de har spillet en stærk rolle, dér hvor de virkede. Min far var ulykkelig over, at han kun fik ét barn, og så en datter..., for konventionen var jo, at skulle man overtage gården og navnet, så skulle man være en dreng. Men jeg var en pige, og jeg overtog både navnet og gården. Begge dele har i virkeligheden været en stor del af den forpligtelse, jeg altid har følt som en stor glæde, men også et stort ansvar: at høre til et sted, i en historie, i en familie. I årevis har jeg i øvrigt selv været ene pige i de fleste af

de forsamlinger, jeg var med i. Jeg har altid sagt: I min tid var der altid plads på dametoiletterne.

Lærergerningen

I virkeligheden drømte jeg om at blive lærer. Jeg mener stadig, det er noget af det vigtigste, man kan være i sit liv: at lægge kræfter og engagement ind på at give børn og unge en ballast, som de kan bruge som afsæt i deres videre liv. Jeg har været med til som politiker at lave læreruddannelsen om flere gange, fordi man har kritiseret den: Børnene lærte for lidt... Men jeg vender stadig tilbage til, at det, der bærer den gode lærer og den gode undervisning, det er lærerens drøm om at være med til at gøre en forskel, at være med til at give eleverne en levende oplevelse, en opdragelse, en OP- dragelse, for livet. OP- dragelse betyder at pleje og kalde på det, hver enkelt elev har i sig, og give dem udfordringer, som får dem til at skulle " stå på tæer" for at gøre, ikke bare det, de umiddelbart tror, de kan, men mere end det, de umiddelbart forventer, de kan. Hvis det engagement eller den drøm ikke er til stede, bliver al undervisning kedelig og fuldstændig ligegyldig.

Det er der, omdrejningspunktet for mine erindringer skulle starte, nemlig med alle de mennesker, som gennem alle mine år har været med til at præge mig og mine tanker. Alle de, der har været med til at give mit liv ballast og retning. Alle de, der har troet, at jeg kunne noget, jeg måske slet ikke var klar over, noget som blev forløst gennem deres forventninger og virke.

Jeg var som barn så forfærdende genert. Det var en sygdom. Det var en plage. Såmænd også for andre. Et barn, der bare står der og vrider sig

og ikke tør sige ét ord. Siden har en af grundsætningerne i min lærergerning og mit politiske liv været: Hvem har allermest brug for, at nogle tror på dig, kalder på dine kræfter, ser noget, ingen andre kan se, heller ikke jeg selv? Det har den svage. Den, der tvivler på sig selv og sine egne kræfter og evner. For det menneske uden megen selvtillid er det livgivende, at nogen siger: Jeg tror du kan... Det er som at gøde en plante.

Den opgave er ikke kun andres opgave. Det er vel den fineste forældreopgave, der findes. Det var min mor det allerfineste eksempel på. Min mor drømte ikke om, at hendes barn "blev til noget". For hende var det, man var glad for at gøre, det vigtigste. Jeg har aldrig siden mødt et så lidt snobbet menneske, som min mor. Hun talte med alle. Hun regnede alle. Titler var komplet ligegyldige for hende. Far var nok anderledes. Han drømte, ja, han håbede, at hans datter satte sig nogle, gerne gevaldige, spor. Mor blev meget ked af, da jeg sagde ja til at blive minister. Far var pavestolt.

Min modige mor

Jeg er vokset op sammen med mine forældre de første seks år af mit liv på Store Skullerupgård ved Glumsø i Sydsjælland. Den frieste og dejligste barndom med dyr og familie og venner omkring.

Men min modige mor besluttede i 1947, at hun og jeg skulle flytte til Birkerød, hvor hun havde nogle af sine rødder. Det VAR modigt gjort, og jeg ved, det skete med sorg fra begge min forældres side. De holdt af hinanden hele livet.

At blive enlig mor i 1947 var en meget usikker sejlads, som jeg i dag ikke forstår, mor turde give sig i kast med. Verden var ikke faldet til ro efter krigen, og mor startede vores nye tilværelse som

husbestyrerinde for en familie, hvis mor skulle på uddannelse som sundhedsplejerske. Siden blev mor chefsekretær på Statens Planteavlslaboratorium, og vi fik en lillebitte lejlighed i Birkerød. Mor ville ikke have noget underholdsbidrag fra far, så vi havde intet at rutte med. Alligevel skulle jeg i Birkerød Private Skole, som mor selv havde gået på, da min mormor og de seks børn kom hjem.

Mor, Gudrun Ryder, er født i Argentina og kom i det hele taget fra et meget internationalt hjem. Min mormor, Marie Ziebe, var armenier, født i Baku, og min morfar, Valdemar Ryder, var ingeniør og rejste og boede i Rusland indtil revolutionen. Siden boede familien en årrække i Argentina, inden morfar sluttede med at bo mange år uden familien i Mexico, inden han kom hjem som næsten 90-årig.

På Birkerød Private Skole blev funda-

Britta i 2. klasse på Birkerød Private Skole (1948). Foto: Privat foto.

Britta på ferie på Trold hos far på Store Skullerupgård 1947. Foto: Privat foto.

mentet for meget lagt for mig. Fru Harriet Olsen var forstanderinde, som det hed. Ikke alene drev hun og hendes fire kvindelige kolleger en formidabel god skole, men hun gav mig opgaver efter skoletid: Jeg skulle skrive på kuverter, jeg skulle passe den lille samling af udstoppede dyr, jeg fik den betroede opgave at dække frokostbordet for lærerinderne oppe i fru Olsens private lejlighed. Fru Olsen tog vare på mig. Fik mig til at vokse. Jeg var det eneste barn af en enlig mor i den skole.

Mor var jo på job hele dagen, og jeg måtte beskæftige mig selv. Vi havde i lejligheden skiftevis en kat, en puddelhund og en skildpadde. Jeg hentede mor ved toget om eftermiddagen, og mens hun lavede mad, sad jeg på køkkenbordet og fortalte om min dag, med rullekøjer, med hunden, hos fru Olsen... Mor var en gudbenådet lytter. Og en ivrig venstremand med et meget stort netværk. Om søndagen gik vi til kirke i Høsterkøb. Vi snakkede de syv kilometer ud og hjem, om prædikenen, om livet, om vores tilværelse. Mor havde livet igennem en stærk viden om, at Vorherre var med på turen gennem livet. Det forpligtede.

Jeg bor på et slot i dag, men jeg ved af erfaring, at man kan lave et slot med søjler og højt til loftet i en lille lejlighed. Den evne havde min mor. Der var

umådelig højt til loftet i vores tilværelse.

I alle ferier var jeg hos far, gerne med min gode veninde, Hanne. Pragtfulde ferier med heste, ridning, hulebyggeri...

Og lærer blev jeg. Det var fru Olsen, der lagde kimen til det: Sådan en lærer ville jeg gerne være.

Johannes Christensen

På Zahles Seminarium hos senere statsminister Poul Hartling lærte jeg min mand at kende. Vi blev gift og flyttede til Tuse ved Holbæk. Her blev Johannes Christensen, formand for Venstre i Tuse, min ballast til mit videre liv. Jeg meldte mig ind i den lokale venstreforening, og Johannes, der troede, jeg skrev smukt, fik mig valgt som sekretær i bestyrelsen. Og så bad han mig gå op på Sjællands Tidendes redaktion i Holbæk og foreslå, at jeg blev "meddeler" fra Tuse. Tuse var for lidt i avisen, syntes Johannes. Det betød slut på min undervisningsvirksomhed. Jeg blev pø om pø ansat på avisen som skolemedarbejder.

Og Johannes: Han var en gudbenådet organisationsformand. Jeg blev ikke politiker, fordi det interesserede mig i starten. Jeg blev det, fordi Johannes gjorde sit organisatoriske arbejde så dygtigt. Han brændte for Venstre og for sin forening, og han tog sin bestyrelse med til møder med alle de store koryfæer i Venstre: Henry Christensen, Poul Hartling... Vi blev simpelthen bombarderet med liberale tanker via Johannes. Jeg blev opstillet og valgt til Holbæk Byråd, blev formand for Venstres gruppe, blev kredskasserer, medlem af amtsorganisationen, medlem af Venstres hovedbestyrelse, skrev politiske oplæg for Venstre, blev opstillet som næstformand for Venstre.... Stille og roligt fik Johannes sat sit præg. Jeg blev fanget af det.

Indenrigsminister Britta Schall Holberg udnævnes til Årets Svikmølleoffer 1983. Til venstre Claus Ryskjær. Foto: Winnifred Eriksen.

Den socialdemokratiske gruppes formand, senere borgmester Bent Kristiansen, blev katalysator i inciterende debatter i byrådssalen. Samtidig sad jeg som avisens repræsentant i det vestsjællandske. Jeg husker de begejstrede breve, jeg skrev til far: Jeg følte, jeg voksede og voksede – nogen havde spurgt efter noget, jeg slet ikke vidste, var der. Brevene strømmede over af stolthed og glæde over hvert lille skridt, jeg tog.

Mit liv blev fyldt af optagetheden af mennesker, af fællesskaber, af at kunne skrive, at se sig selv på tryk, men også af en indignation som brændte: Betydningen af, at hvert menneske er unikt, at ingen skal sætte en ensrettende hat ned over andre, en stadig nysgerrighed for at se, hvad der var bag næste hjørne, at mangfoldigheden og kreativiteten skal

blomstre. At man kan styre og regulere, så alt i et menneske kvæles, og planten dør.

Et liv med mennesker

Stedet her er jo ikke til at fortælle om alt det og alle de mennesker og alle de erfaringer, der i virkeligheden som en naturlig ting bar til det politiske engagement. Indignationen, forpligtelsen til at ændre ting, være med til at præge det fremtidige samfund. Nøgleordene blev: mod, frihed til forskellighed, decentralisering, åbenhed, respekt for værdier.

Og det tog jo fart, også fordi der var så mange spændende mennesker omkring mig: Jeg blev formand for landssammenlutningen af sociale udvalg, medlem af Kommunernes Landsforening, sad med i udvalgsarbejdet, da særfor sorgen blev

udlagt til amterne – mor og jeg gik på vore ture til Høsterkøb Kirke gennem åndssvageforsorgens område, Ebberød-gård, hvor vi mødte de lyseblå klædte beboere... Siden på seminariet var vi på besøg på Ebberødgård og så, hvor ufatteligt og forbryderisk dårligt staten behandlede menneskene der. Umenneskeligt. Derfor har jeg aldrig været i tvivl: Staten egner sig ikke til at drive institutioner.

I Holbæk Byråd startede min store interesse for det sociale område. Socialpolitik er så fundamentalt, fordi det handler om mennesker, men også fordi de beslutninger, man som politiker træffer, altid er en kilde til efterfølgende eftertænkning: Var det en rigtig beslutning? Gjorde vi noget godt, eller greb vi alt for meget ind i den enkelte families private sfære? Det er let nok at handle for andre ud fra ens egne normer om, hvad der er rigtigt og forkert. Men hvis nu de normer slet ikke egner sig for den familie, vi taler om, så gør vi jo et overgreb på den. Forfatteren Martha Christensens bøger har hele livet spillet en stor rolle for mig: Der er så lille en margin mellem, hvornår man hjælper mennesker, og hvornår man tager ansvaret og selvspekten fra dem. Jeg har i alle årene været arg bekæmper af, at vi i en lang årrække gjorde mennesker svage og hjælpeløse, de gamle, de syge, de arbejdsløse, de unge..... Ethvert menneske har kræfter, nogle færre, nogle flere, men alle har kræfter, og den svage er den, der har aller mest brug for, at vi siger: Jeg tror, du kan.

Vi skal understøtte menneskers evne til at agere selv, også de, der har brug for hjælp fra det offentlige. Respekten for det andet menneske og dets selvbestemmelse (og ejendomsret!) er noget grundlæggende.

Fra Langeskov til Hagenskov

I 1954 købte min far Hagenskov Gods ved Assens, Fyn. Bag det ligger en voldsom historie: Min far var søn af Erik Holberg, der efter sin far skulle overtage Langeskov Gods ved Svendborg. Men skæbnen ville det anderledes: Alberti og Bondestandens Sparekasse, hvor han var direktør, gik ned med ham, og min oldefar, godsejer, retshistoriker, dr. jur., overretssagfører Ludvig Schall Holberg fik sine penge og sit gods i klemme. Ludvig Holberg var i øvrigt søn af provst, landstingsmand, folketingsmand og forstander på Skaarup Seminarium, Diderik August Holberg. Inden da havde Erik Holberg, min farfar, afsluttet sin landbrugsuddannelse på Sørup Gods, hvor han havde forelsket sig i min farmor, Bertha Muus, som var datter af ejeren, godsejer, ritmester William Muus. Nu skulle de så hjem og overtage Langeskov. Men det blev der ikke noget af. Langeskov var tabt, og farfar og farmor flyttede til en lille lejlighed i København. Han blev assurandør ved forsikrings-selskabet National, og hun blev, da familien kendte ejeren af brillefirmaet Thiele, forretningsfører der. Min far og hans yngre søster, Vibeke, fik dermed også hele deres livsbane ændret. Far svor som ung dreng, at hans livsmål skulle være at oprette det, der var gået galt for hans far og bedstefar. Han ville være landmand og ville have sin egen gård. Det var en overvældende stærk beslutning, for familien havde ingen penge, og han slet ingen.

Han BLEV landmand. Han FIK sin gård, Store Skullerupgård. Vi elskede det smukke sted, men far drømte. Og drømmen gik i opfyldelse i 1954, da han kunne købe Hagenskov af vingrosserer, konsul Thor Andersen fra Odense Vin-kompagni. Jeg husker, da far ringede til

Familien samlet på Hagenskov i 1982. Til venstre Jørgen Hansen, Jacob Schall Holberg, Britta, Mads Schall Holberg. Foto: Steen Heiberg.

min mor og græd af glæde og stolthed: "Hun er blevet min". Far drev Hagenskov med glæde og stolthed i en lang række år og drømte jo videre om en dreng, der ville overtage. Men jeg var jo kun en pige, og jeg ville ikke være landmand, men skolelærer.... Far afskyede mit ønske og gjorde, hvad han kunne for at forplumre det. Det lykkedes ikke.

Men det var ligeså sejt for ham at overtale mig til at overtage Hagenskov. Far var en meget stærk personlighed, og jeg ville under alle forhold først bevise, at jeg kunne selv, før jeg gav mig i kast med at flytte min lille lærerfamilie med to drenge til Hagenskov fra Tuse.

I 1977 slog jeg til. Jeg overtog Hagenskov 1. juli 1977 og tog dermed også den store beslutning at sige stop for alt mit politiske arbejde i Holbæk Byråd og på landsplan. Det VAR en stor beslutning. Pludselig var jeg ikke lønmodtager, men godsejer med ansvar for kassekredit, jord og bygninger. En udfordring af de store, kan man sige. Herefter var det ikke mig, der tog på ferie hos far, men

faster, moster, mor, svigerfamilie, alle dem, vi kendte, fik deres gang ved alle lejligheder med Hagenskov som en unik ramme.

Politiker igen

Samtidig blev jeg opfordret fra Koldingkredsen, Poul Hartlings gamle kreds, til at stille op som folketingskandidat for dem. Jeg var dybt beæret, for jeg har altid været en stor beundrer af Poul Hartling, som gennem årene gav mig mange opgaver og var en af dem, der har stået som en søjle i mit liv. Men jeg sagde nej tak på det tidspunkt, fordi jeg følte, jeg måtte koncentrere mig om mit nye ejerskab.

Jeg sagde derimod ja, da venstreforeningen i Assens ville opstille mig til kommunalbestyrelsen. Jeg regnede overhovedet ikke med at blive valgt. Men jeg blev valgt. Og blev gruppeformand for den borgerlige gruppe, blev viceborgmester og siden socialudvalgsformand, og så begyndte det hele jo igen også med det organisatoriske arbejde i Venstre. Desværre kom jeg til at sige til en avis,

at jeg gerne ville være borgmester. Det skal man aldrig sige. Det blev jeg aldrig. Derimod blev jeg i 1982 ringet op af en anden af søjlerne i min venstre-tilværelse, senere finansminister og formand for Venstre, Henning Christophersen: Vil du være indenrigs- og sundhedsminister?

Det siger man ikke nej til, navnlig ikke, når man i så mange år har været dybt engageret i politisk arbejde på så mange planer. Så må man også tage sin tørn som minister, hvis man bliver budt. Jeg gik ind og spurgte min mand. Han sagde karakteristisk nok for alt, hvad der er sket i mit liv: Det synes jeg, du skulle prøve...

Jeg sagde ja. "Vi går til dronningen på fredag," sagde Henning den onsdag aften. Et ordentligt hop også for min lille familie, der herefter skulle køre det hjemme. Hoppet blev markeret med, at vi inviterede alle de fynske venstrekomunalpolitikere hjem til Hagenskov.

Den liberale tanke levet ud

Jeg var klar. Vi havde jo i årevis talt og skrevet om Venstres linje. Jeg vidste, hvad jeg ville med at være minister. Jeg havde min ballast i det organisatoriske arbejde og i det kommunale. Og statsminister Schlüter gav hver af os ministre frie hænder. Jeg havde et tæt samarbejde med Henning Christophersen, som gav mig den opgave at stå med ansvaret for den kommunale økonomi, som i den grad skulle skæres til. Den socialdemokratiske regering havde givet op pgr. den elendige økonomi. Vi startede med et statsunderskud på 80 mia., og det blev min opgave at beskære bloktilskuddene til kommunerne med mange af disse milliarder. Dertil satte vi os for at modernisere den offentlige sektor. Regelforenklning blev en af hovedoverskrifterne, ligesom jeg lancerede frikommuneideen, også for at give

kommunerne friere hænder til at prioritere mellem forskellige opgaveløsninger. Ansvar skulle decentraliseres. Også sundhedssystemets ledelsesstrukturer skulle have en moderniseringsomgang.

En hovedsætning for mig blev: Man kan ville styre, regulere og regere så meget, at al kreativitet og virkelyst trækkes ud af de lokale aktører og af den enkelte borger og den enkelte ansatte. Staten ved ikke bedst. Ligesom man skal være opmærksom på, at alle kloge tanker ikke tænkes af dem, der er blevet valgt. Der er rigtig mange af dem, der ikke blev valgt – evt. fordi de ikke ønskede at stille op – der er meget klogere, end de valgte. Det gør ikke det folkevalgte element ligegyldigt, men tanken giver den nødvendige respekt for borgerne, hvis liv de folkevalgte er med til at sætte rammerne for på godt og ondt.

En anden ledesætning for mig blev en, jeg udtænkte, mens jeg sad i kommunen og holdt foredrag om kommunestyre for Venstres folk: "Kommunen skal tage sig så kvalificeret som muligt, af så lidt som forsvarligt". Det mener jeg stadig, mange politikere også på landsplan kunne skrive sig bag øret i stedet for at sidde og pille i alle mulige små og store ting, som de hellere skulle lade borgerne selv tage sig af i mangel på vilje eller evne til at lade være at overadministrere dette lille land og dets borgere.

Jeg er en stor modstander af den stadig mere moraliserende holdning, politikerne udviser over for befolkningen, og den stadig stærkere indgriben i den private ejendomsret, borgerne udsættes for. Den politik giver mindelser om politiske systemer, som burde ligge langt fra vores. Det samme er tilfældet med den stadig mere omsiggribende overvågning og kriminalisering af borgerne.

Firkløverregeringen

Det blev en vanskelig og meget travl, men også utrolig spændende og morsom tid som indenrigs- og sundhedsminister. Det var en meget, meget fællesskabspræget regering, der havde mange visioner og mange kræfter og meget mod. Det var simpelthen sjovt at være med på holdet.

Berigende var det også at arbejde sammen med dygtige embedsmænd. Min departementschef Ole Asmussen og jeg, der begge havde et stort hjerte for det kommunale, lokale arbejde, gik utrolig godt i spænd.

Jeg har ofte undret mig over, at måske navnlig venstrefolk har givet udtryk for, at de ikke brød sig om embedsmænd. Jeg tror, det kommer af, at de har været bange for, at de skulle tage magten fra politikerne. Og det er der da bestemt en fare for, hvis politikerne ikke selv får sat en politisk dagsorden. Så oplever de ikke den glæde, det er, at se, hvordan de tanker, man som politiker giver udtryk for, kan omsættes i det daglige arbejde, enten i kommunen eller i ministeriet og Folketinget. Nogle skal jo tænke tankerne, og gør politikerne ikke, så tager andre over, så simpelt er det.

Jeg har oplevet samarbejdet med embedsmændene lokalt og på landsplan som uhyre berigende. Mange af de tanker, man som folkevalgt gør sig, er jo netop tanker og måske mere eller mindre velformulerede ønsker. At opleve embedsværket omsætte disse tanker til virkelighed i den ånd, de er tænkt, er en uhyre glæde. Så swinger det. Når man så også kan få gennemført nogle moderniseringer i "huset", f.eks. at alle ministerielle breve skal underskrives: Med venlig hilsen og lært dem at skrive breve, så også "fru Mortensen" kan forstå, hvad der står, har man vundet en sejr!!!

Landbrugsminister Britta Schall Holberg besøger ærtemark ved Svendborg (1987).

Foto: Erik Lundtang-Jensen.

Vi fik i løbet af 8'erne rettet økonomien op og gennemført reformer, som rakte langt frem, og som de senere regeringer kunne bygge videre på. Det gav selvtillid og stor glæde.

Efter at have været den første kvindelige indenrigsminister længere end andre – mænd – før mig, blev jeg den første kvindelige landbrugsminister. Og det gik strygende, bortset fra at ministeriet var utrolig gammeldags i forhold til indenrigsministeriet, lige indtil to døde hummere blev holdt op i TV. Så gik miljødebatten i selvsving. Landbrugets organisationer var for længe om at se, hvilken vej vinden blæste. Eller man forstod det måske ikke. I alle tilfælde tog både miljøministeriet og miljøorganisationerne føringen, og det blev meget svært for landbrugsministeren og landbrugsministeriet at håndtere. Det var helt overraskende og ubehageligt for mig at opleve,

hvor dårligt det erhverv, hvis udøvere har været bannerførere for den demokratiske opbygning af landet, forstod at spille med på det politiske arbejdes vilkår.

Midt i tummelen lykkedes dog to ting, næsten i ubemærkethed: at få nedsat et dyreetisk råd og få lavet en afdeling, hvis opgave det var at sætte skub i den økologiske tankegang. I år er det således 25 år siden, at jeg fik vedtaget Danmarks første økologilov.

For at modernisere ministeriets forvaltning kan jeg med stolthed fortælle, at jeg fandt og udnævnte nuværende nationalbankdirektør Nils Bernstein til departementschef.

Fri som fuglen

Da jeg sagde ja til Henning Christophersen, sagde jeg til mig selv: Jeg siger ja til at være minister, og så længe de kan bruge mig til det, så bliver jeg, men jeg fortsætter ikke som folketingsmedlem.

Da De radikale skulle med i regeringen, blev der mindre plads til en række af de gamle ministre, bl.a. mig, så jeg gik ud ved det førstkommande valg (1988). Hjem til mit dejlige sted.

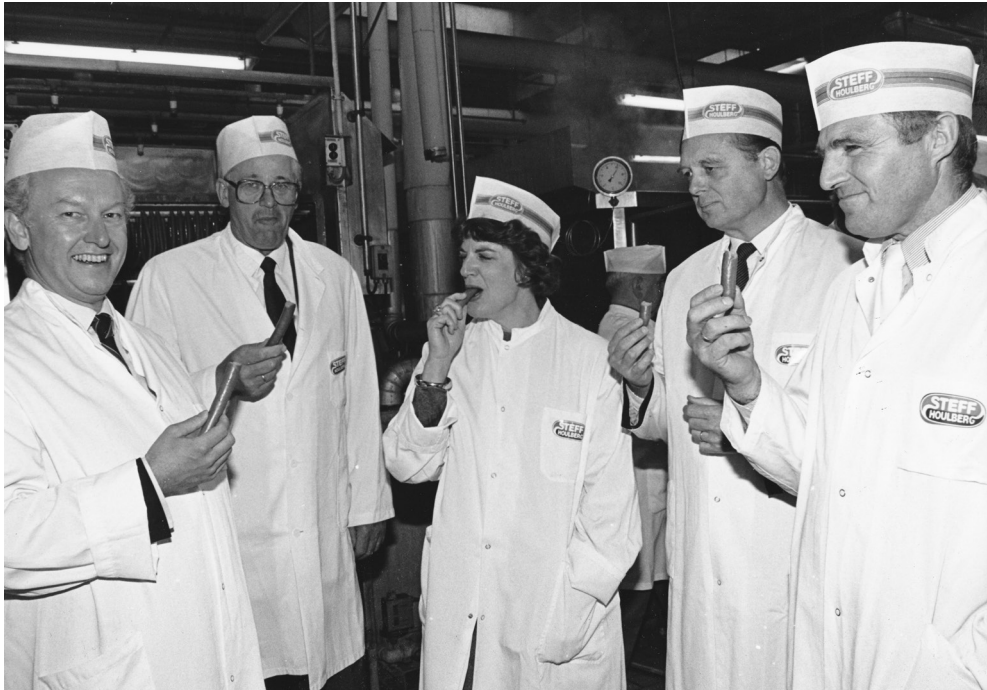
Og så begyndte en forrygende ny tid som foredragsholder over det ganske land. Min mor og far sad og rystede, når jeg kørte landet tyndt, nat og dag. 70.000 km om året! Ny bil ustandselig! Jeg var pavestolt over, at jeg kunne få Hagenskov til at løbe rundt med stor hjælp fra mine foredragshonorarer. Måske kunne det alligevel lykkes, det, både min mand og jeg og min far drømte om: At tredje generation kunne tage over.

Jeg husker den fryd at komme hjem klokken to om natten efter at have været i Aalborg eller Hvide Sande eller et andet sted og tale og sidde i køkkenet og spise en leverpostejmad, mens resten af

huset sov, og gøre regnskab og næste dag gå i banken.... Men dertil kom det vigtigste: glæden ved at blive kontaktet (at blive spurgt!!!!), at aftale emne, at sidde og lave foredrag, at køre af sted, at holde det, at møde alle de mennesker i alle kroge af landet, at køre hjem fyldt af debatten og af ideer til, hvordan et nyt foredrag kunne skrives... 17 år! Pragtfuldt. At være selvstændig, det er mig, det blev jeg da klar over.

Jeg havde den glæde at blive formand sideløbende for nogle udvalg, bl.a. Landbrugsuddannelsesudvalget i en længere årrække. Meget stor glæde havde jeg af at blive valgt af menighedsrådene på Fyn til det første Mellemkirkelige Stiftsudvalg, som jeg blev formand for. Jeg blev umiddelbart efter valgt til det landsdækkende Mellemkirkelige Råds første formand. Jeg sad som formand i to perioder (1990-98), en tid, jeg ser tilbage på med megen glæde. Det var fantastisk inciterende og lærerigt at være formand for et råd, der for hovedpartens vedkommende bestod af teologer. Vi var kun tre lægmænd i det 12 mand store råd. Jeg betragter det som en stor cadeau, at teologerne valgte mig, der var lægmand, som formand.

Jeg havde også den glæde i mange, mange år at være fast skribent til Landbrugsmagasinet, husmændenes blad. Jeg, en godsejer!!!! En cadeau uden lige. Men det viste mig igen, hvor ens vi tænker, når vi er ved livets virkelige vilkår og dagligdag. Chefredaktør Bent A. Koch, Fyens Stiftstidende bad mig skrive en ugentlig klumme til Fyens Stiftstidende i en lang række år. Begge dele har været uhyre betydningsfuldt og udviklende for mig. Og måske var det med til, at chefredaktør Hans Dam, Fyens Stiftstidende ansatte mig som politisk redaktør i 1998. Det var jeg så glad for. Dels var

Landbruget har inviteret den nye landbrugsminister på slagteribesøg (1987). Foto: Geert Mørk.

jeg efterhånden ingen årsunge mere, dels havde jeg en tung partipolitisk bagage med mig som traditionelt er svær at forene med journalistik eller måske snarere med de journalistiske kolleger, som tror, at det er umuligt så at være objektiv. Hans Dam stillede som betingelse for min ansættelse, at jeg skulle rive mit medlemskort fra Venstre i stykker. Det sagde jeg nej til og så stillingen fordufte ud i det blå. Det var en stor beslutning, for den slags spændende og vellønnede jobs hænger ikke på træerne. Jeg følte mig lidt som en helt! Men Hans Dam vendte tilbage, da jeg var nået hjem: Jeg kunne beholde mit medlemskort.

Det var dejlige og lærerige år på Fyens Stiftstidende. Jeg blev leder af debatredaktionen og lederkollegiet og skrev selv et utal af ledere. Derudover fik jeg bl.a. indført det, der i dag er videreført som Café Stiften, hvor samfundsforhold

sættes til debat ved åbne møder på avisen.

Tilbage til Folketinget

Hvorfor vender man så tilbage til en opstilling til Folketinget, som jeg gjorde i 2004? Fordi Otterupkredsen spurgte, og fordi jeg efter alle årene ude havde brug for at høre, om det, jeg stod og talte om, holdt vand. Når det var betydningsfuldt, at Otterupkredsen spurgte, var det fordi den, sammen med Koldingkredsen, som jeg blev opstillet i lige efter, jeg var blevet minister, var to af de bedste venstrekredse i landet. De arbejdede efter Johannes' organisatoriske model: Det folkelige arbejde lokalt betød så meget, for dem og for mig. Politik og visioner skal skabes lokalt og videreføres på Christiansborg, ikke omvendt.

Når jeg stillede op, var det også fordi, jeg var så inderligt imod kommunalrefor-

De europæiske landbrugsministre besøger landbrugsminister Britta Schall Holberg på Hagenskov under det danske EU-formandskab (1987).

Til venstre Formanden for Dansk Landbrug H.O.A. Kjeldsen, landbrugsminister Britta Schall Holberg og EU's landbrugskommissær Frans Andriessen. Foto: Ulrik Borgermann.

men. Jeg mente, og jeg mener, den har gjort vold mod vores folkestyresystem, som har været beundret i hele Europa i mange år. Med kommunalreformen blev de folkevalgte reduceret meget kraftigt, og kommunerne i høj grad styret af embedsmænd. Det svarer ikke til vore demokratiske traditioner. Ønsket om at gøre det hele så ensartet som muligt strider i den grad mod det kommunale selvstyres idé, og regionerne er i den grad et misfoster. De kan ikke udskrive skat, og dermed står de ikke til ansvar for det, de gør over for borgerne, ligesom de ikke politisk har den frihed til at prioritere, de bør have. Amterne var en garant for, at vi kunne have det decen-

trale folkelige system med store og mindre kommuner, som vi har haft tradition for. Amterne havde ekspertisen på de områder, kommunerne ikke magtede.

Jeg vidste, jeg ikke kunne rykke ved regeringens vanvittige idé, men jeg måtte have en base, så jeg kunne kritisere det, de vedtog. Derudover havde min ministertid efterladt mig med en blødersag, som havde martret familien i 10 år. Kunne jeg blive opstillet og valgt, havde jeg fået gjort op med de urimelige anklager, jeg havde måttet stå model til. Jeg blev valgt to gange, inden jeg gik ud igen i sept. 2011 og dermed vendte tilbage til mit liv på fuld tid hjemme. Det var en lettelse. Jeg har i årene i Folketinget ikke altid været enig med min egen regerings dispositioner. Nu kan jeg nøjes med at betragte det fra sidelinjen, selv om jeg stadig sidder i Venstres hovedbestyrelse, fordi jeg er næstformand for Liberalt Oplysningsforbund.

Men det var lærerigt at se Folketinget fra et menigt folketingsmedlems plads. Det havde jeg jo ikke prøvet før. Jeg kastede mig over ordførerskabet for højskoler, efterskoler og andre frie skoler. De skoler og den folkelige debat og den almene dannelse og det folkelige oplysningsarbejde har altid stået mit hjerte nær.

3. generation

I mellemtiden gik en stor drøm i opfyldelse for os alle: Vores yngste søn, Jacob, der er advokat, dannede først et I/S med mig, siden overtog han i 2009 Hagenskov. Dermed gik fars og vores drømme i opfyldelse, og Jacob har taget det store ansvar på sig, det er at drive Hagenskov videre. Han bor i København og rejser rundt i verden for at arbejde og studere, så jeg sidder

Britta Schall Holberg, 2010. Foto: Rune Johansen.

stadig som den daglige administrator af godset. Det vil jeg blive ved med, så længe jeg kan, og så længe Jacob ønsker det. Min mand og jeg har sikret os 12 mdrs. opsigelse som beboere på slottet, og vi har købt et par ejendomme til, så vi kan trække os tilbage, når det måtte blive fornødent. Jeg håber aldrig, jeg har lagt det pres på min søn for at overtage Hagenskov, som min far lagde på mig.

Selv er vi kommet til at have Hagenskov helt inde under huden. Vi har brugt årene på at forbedre og renovere og forhåbentlig gøre Hagenskov endnu smukkere, end det var. Bygningskultur er igennem årene blevet et af mine absolutte kerneinteresseområder.

Som en af mine sidste opgaver i

Folketinget var det, at være ordfører på den nye bygningskulturlov. Det var en stor glæde at opleve den vedtaget.

Som far har vi ikke åbent hus eller planlægger at omdanne Hagenskov til et andet Egeskov eller til konferencecenter o.l. Men vi tager som far meget gerne imod mange mennesker, fortæller og viser rundt. Som det var vigtigt for far, er det vigtigt for os, at vi på et så smukt sted med en så lang og enestående historie kan være med til at udbrede kendskabet til, bevidstheden om og glæden ved de kulturelle værdier, som dette prægtige sted repræsenterer.

Jeg kan i den grad forstå, at far, der er begravet i parken, græd, da hans drøm gik i opfyldelse.